

položio za vrijeme dulje od 3 godine (n. 265.). Doživotno zavjetovani redovnik reda biskupskog prava gubi svoju biskupiju (n. 273.). Vlast vikara-ekonoma je redovita (n. 455.).

Samosvojni samostan (*monasterium sui juris*) definira auktor (n. 20.): *Sui juris est domus seu monasterium quod ab alijs Superioribus religiosis, praeterquam a Superioribus localibus, non dependet*«. Time nije nikako ocrtan značaj samosvojnog samostana, jer Zbornik (kan. 488., n. 2.) izriče: *«Congregatio monastica est plurium monasteriorum sui juris inter se conjunctio sub eodem Superiore»*.

Suspenciju kao vindikativnu kaznu može po auktoru (n. 55.) nametnuti laikalni redovnički poglavar. Kako takav poglavar nema crkvene jurisdikcije, ne može ni prave crkvene kazne nametnuti.

Za postulaciju, koja još nije poglavaru predložena, veli auktor (n. 115.), da je izbornici ne mogu opozvati. Protivno se mora zaključiti iz kan. 181., § 4., koji veli: *«Praesentatam autem Superiori postulationem electores revocare non possunt, nisi Superiore consentiente»*.

Po auktoru (n. 313.) označuje izraz »moniales« u kan. 2342., n. 3. i redovnice privremenih zavjeta u strogom redu. To se kosi sa kan. 488., n. 7. (*«moniales = religiosae votorum sollemnium»*) i sa kan. 2219., § 1. (*«In poenis benignior est interpretatio faciendae»*).

Po auktoru (n. 340.) upadaju u kazne kanona 2343. i »*ratihabentes*«, ako bez njihova utjecaja zločin ne bi počinjen bio. To je posve krivo, jer *ratihabentes*, kao takovi, ne mogu nikako da utječu na dovršeni već zločin.

Auktoru je (n. 462.) isto »*abbas primas*« i »*abbas superior congre-*

gationis monasticae». To je dašto posve krivo (vd. kan. 488., n. 8.; kan. 501., § 8.; kan. 510.).

Za opata-prvaka (*abbas primas*) i za opata-poglavara monastičnog udruženja veli auktor (n. 501.), da mogu (a fortiori) otpustiti redovnika privremenih zavjeta. To nije ispravno, jer zakon (kan. 647., § 1.) spominje samo opata onoga samosvojnog samostana, u kojemu je redovnik član i jer opat-prvak i opat-poglavar monastičnog udruženja nemaju svu onu vlast i jurisdikciju, što ju opće pravo daje višim poglavarima, već treba njihovu vlast i jurisdikciju upoznati iz konstitucija reda i iz posebnih dekreta sv. Stolice (vd. kan. 501., n. 3.).

Za kan. 647., § 1., veli auktor (n. 501.), da u njemu nije jasno izraženo, da li je potrebno za otpuštanje redovnice svečanih zavjeta, koja pripada samostanu podvrgnutom redovničkim muškim poglavarima (*regularibus*), da zajedno postupaju mjesni Ordinarij i redovnički muški poglavar ili pako da li ga može redovnički muški poglavar sam izvršiti. To ne stoji, jer Zakonik (kan. 647., § 1.) jasno kaže: *«Professum a votis temporaris... dimittere potest... si agatur de monialibus, Ordinarius loci et, si monasterium sit regularibus obnoxium, Superior regularis...»*.

Dr. I. A. Ruspini.

Nicolaus Farrugia Ord. S. Aug.: De matrimonio et causis matrimonialibus, Tractatus canonicus moralis, Taurini-Romae 1924. ap. M. E. Marietti, str. 1.—564.

Naslov djela kazuje predmet i način obrađivanja. Čitavo je materijalno ženidbeno pravo auktor svestrano obradio. Na koncu (str. 537.

do 564.) nalazi se abecedno stvarno kazalo.

Ističemo neke potankosti. Ženidba nekrštenih je sakrament nakon krštenja obiju stranaka (n. 8.). Ženidbe nekrštenih (čiste) potpadaju građanskoj vlasti (n. 9.). Valjan je brak, što ga nekrštenih, koji nema kanoničke dobe, sklopi sa krštenim, koji ima kanoničku dob (n. 144.). Auktor usvaja mišljenje, da je nemoćna, a ne samo neplodna »mulier perfecte excisa« (n. 151.—155.). Auktor zastupa mišljenje, da su klerici viših redova obvezani na celibat neposredno crkvenim zakonom, a ne zavjetom (n. 176.). Tazbina nastane samo iz valjane sakramentalne ženidbe (n. 200.); Javna čudorednost nastaje iz svake nevaljane ženidbe; iz građanske (nevaljane) ženidbe nastaje javna čudorednost poradi javnog konkubinata (n. 212.). Župnik prisustvuje valjano ženidbi, ako je na to primoran pravednom teškom grožnjom (n. 226.). Kapelan, koji je općenito ovlašten na prisustvovanje kod ženidbe, može subdelegovati (n. 228.). Svećenik, o kojemu govori kan. 1098., n. 2. ne mora tražiti ni primiti privole (n. 234.). Auktor opširno raspravlja »de licito et illicito matrimonii usu« (n. 262.—284.). Sv. Stolica još nije riješila pitanje, da li je u sebi zlo, da svjetovni sudac prema građanskom zakonu razriješi valjani brak (n. 308.—310.). Povlastica vjere nije neposredno božanskog prava (n. 318.). Povlastica vjere koristi i krštenim nekatolicima (n. 320.). Upite (interpellationes) treba ad valorem staviti, izim da sv. Stolica drugo dopusti (n. 322.). Brak između krštenog i nekrštenog potpada jedino crkvenom sudu (n. 355.). T. zv. »testimonium septimae manus« ne valja uzeti

ad verbum, pa dostaje i manji broj svjedoka (n. 370.).

»Error conditionis servilis« ne čini ženidbu nevaljanom po naravnom pravu, kako to auktor mnije, a razloži, što ih za svoje mišljenje navodi (n. 26.), ništa ne dokazuju.

Ne stoji, kako to auktor hoće (n. 86.), da je vlast ispovjednika i svećenika, o kojoj govori kan. 1044., redovita.

Krivo je, kad auktor tvrdi (n. 222.), da je u Hrvatskoj i Slavoniji građansko srodstvo ženidbena zapreka.

Krivo je, kad auktor tvrdi (n. 246), da u Austriji, Ugarskoj i nekim krajevima Njemačke još danas vrijedi mješoviti brak uz pasivnu asistenciju.

Za mnijevanu ženidbu (matrimonium putativum) traži auktor (n. 301.) obdržavanje bitne forme, što nije u skladu sa Zakonikom, koji (kan. 1015., n. 4.) traži za takovu ženidbu samo dobru vjeru.

Ne stoji, što auktor veli (n. 306.), da pozakonjen običnim otpisom sv. Stolice može da dobije sve redove, časti i nadarbine.

Dr. I. A. Ruspini.

Religionswissenschaft. Prolegomena zu ihrer wissenschaftstheoretischen Grundlegung von **Joachim Wach**, Privatdocent an der Universität Leipzig. Veröffentlichungen des Forschungsinstituts für vergleichende Religionsgeschichte an der Universität Leipzig, herausgegeben von Prof. Dr. Hans Haas, Nr. 10. Leipzig, J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung, 1924. Str. V + 209.

O religiji se uvijek raspravljalo, i kod primitivnih naroda, dakako na svoj način. A od vremena starih Grka do danas te su rasprave sve intenzivnije. I što se više širio horizont ljudskoga znanja, to je u njima